

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32,—, polletno Din 16,—, štetilno Din 9,—, inozemstvo Din 64,—. — Politično-školski račun 10.603.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravnništvo: Maribor, Koroška cesta 5
Telefon interurban 113.

Cena inseratov: cela stran Din 2000,—, pol strani Din 1000,—, štetil strani Din 500,—, 1/2 strani Din 250,—, 1/4 str. Din 125,—, Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Kako vlada Stalin Rusijo.

Koncem junija tega leta je bil 16. občni zbor ruske komunistične stranke. Na tem zborovanju je imel prvo in edino besedo generalni tajnik stranke Stalin, vsestranski vladar Rusije. Podal je poročilo o delovanju stranke od 15. občnega zbora, ki je bil v decembru 1918. Poročilo je trajalo deset ur ter je vsebovalo vse, kar se da povedati o boljševiški notranji in zunanji politiki. Pravzaprav je vsebovalo samo to, kar služi tej politiki v potrdilo in pohvalo. Kritika uradne boljševiške, to je Stalinove politike ni v Rusiji dovoljena, kdor pa bi se drznil to politiko grajati ali celo pobijati, bi tvegaj zapor ali prognanstvo v Sibiriji ali pa izgnanstvo iz ruske države. Ker pa ni dosti ljudi, ki bi kaj takega tvegali, zato se na občnem zboru ni nobeden oglasil proti, marveč so vsi Stalinu pritrdili. Tako bo Stalin ostal, kar je bil, diktator Rusije ter bo to ogromno državo vodil in upravljal dalje. Kako jo bo upravljal?

Petletni gospodarski načrt.

Boljševiški program zahteva, da se mora odpraviti vsa zasebna lastnina, zasebna proizvodnja in zasebna trgovina: vse to se mora poddržaviti. Ko je po boljševiški revoluciji leta 1917 boljševizem začel izvajati svoj program, je nastala velika zmeda, iz katere bi se bilo razvilo splošno razsulo in propad boljševizma. To je bil uvidel najspodobnejši boljševiški voditelj Lenin, ki je popustil v bistvenih programskih točkah ter je proglasil novo ekonomsko (gospodarsko) politiko. Dovolil je zasebno trgovino med mesti in deželo, dal je zemljo kmetom ne ravno v posest, pač pa v deden zakup. Tako se je v državi sami začel zbirati kapital, še več denarja pa je prišlo v državo iz inozemstva.

Zoper takšno gospodarsko politiko se je po Leninovi smrti dvignila opozicija čistokrvnih komunistov, ki so zahtevali brezobzirno izvršitev komunističnega programa v vseh točkah, zlasti tudi z ozirom na agrarno (poljedelsko) politiko. Na čelu te opozicije je bil Trocky. V boju proti Stalinu je Trocky propadel ter moral zapustiti Rusijo. Trockyga nazore pa si je Stalin prisvojil ter je na njihovi osnovi

izdelal svoj petletni gospodarski načrt. Kaj hoče ta načrt?

Ta načrt sega časovno od 1. oktobra 1928 do zadnjega septembra 1933 — zato se ruski imenuje pjetiletka = petletnica — ter odreja popolno industrializacijo in komunistično Rusijo. Industrijska produkcija naj se potroji, površina poljedelskih nasadov pa razširi za eno petino. Proizvodnja premoga bi se imela od 36 milijonov ton, kakor znaša sedaj, do konca petletnice povečati na 68 do 70 milijonov ton. Proizvodnja umetnih gnojil, ki znaša danes 800.000 ton, naj se bi dvignila na 5 do 8 milijonov ton. Pridobivanje nafte naj se poveča od 11 milijonov do 21 milijonov ton. Sedaj je v ruski industriji zaposlenih 13.000 inženjerjev, koncem petletnice pa jih bo 33.000, število delavcev pa naj se bi povečalo od 3 na 5 milijonov. Stroški za ta gospodarski načrt so preračunjeni na 38, odnosno 41 milijard dolarjev: lepa svotica, pa kje se bo dobila? Brez finančne pomoči inozemstva je to nemogoče.

Stalin in ves boljševiški uradni ustroj zatrjujejo, da se izvajanje petletnega načrta vrši z velikim uspehom. V dokaz navedajo boljševiški razne številke, ki bi v resnici mogle dokazati napredovanje proizvodnje, ako bi bile resnične. Toda številkam boljševikov gre še manj vera nego njihovim besedam. Tako so na primer poslali v svet številke o povečanju izdelave avtomobilov v državnih tvornicah v Nižem-Novgorodu, kjer bo v letu 1929/30 izdelanih 90.000 tovornih in 30.000 osebnih avtomobilov. V resnici pa v Nižem-Novgorodu ni nobene tvornice za avtomobile in se vobče v Rusiji na leto ne izdelajo več nego 500 avtomobilov. Kar se tiče izvrševanja petletnega načrta v poljedelstvu, so se boljševiški agitatorji na deželi z vso močjo vrgli na delo za kolektive = skupna velika posestva. Kulake = premožnejše večje kmete so pregnali z njihove zemlje, srednje in male kmete pa so pregovorili ali prisilili, da so z zemljo, ki so jo imeli v zakupu ali so jo obdelovali kot svojo, pristopili k velikim skupnim posestvom, ki jih označujejo kot žitne fabrike. Dočim so bili do polovice leta 1929 podržavljeni kakšni 4 milijoni

hektarjev zemlje, je do marca 1930 podržavljenje zaselo že 60 milijonov hektarjev. To je bilo preko sredstev in zmogljivosti ruskega gospodarstva, ker ni bilo mogoče tem novim »žitnim fabrikam« dati na razpolago ne strojev ne gnojil ne živine ne vozil ne orodja ne semenja, pa tudi ne veselja in volje za delo pri kmečkih ljudeh. Stalin se je začel bati, da bo poljedelska proizvodnja padla, ne pa da bi se povzdignila, kakor je namen njegovega načrta. Zato je prevročim komunističnim agitatorjem na deželi zaklical: Tovariši, le počasi! Naglica na deželi ni dobra!

Kdo ima Rusijo v rokah?

Rusija šteje 146 milijonov prebivalcev. Nad temi ogromnimi milijoni vlada mala, prav mala manjšina, to je komunistična stranka, ki šteje 1 do 1 in pol milijona ljudi. O novem letu 1928 je štela komunistična stranka nekaj nad 1 milijon članov, in sicer 497.000 delavcev (40.7%), 130.000 kmetov (12%) in 573.000 nameščencev (47%). Po čiščenju, ki se je izvršilo v stranki, je število njenih članov 1. julija 1929 znašalo 1 in pol milijona, in sicer 725.000 delavcev (46%), 201.000 kmetov (12.9%) in 628.000 nameščencev (40.5%). Stranka ima svoje zastopnike po vseh občinah in obratih. To so kraljevni in obratni sovjeti. Ti se zložiijo v okrajne sovjete, okrajni v okrožne, okrožni v gubernijske, ti pa v državne s svojim kongresom (zborom). Nad strankinim vodstvom vodi nadzorstvo osrednji izvršilni odbor, ki pa se more bolj redko sestati, zato se izmed njega izbere osrednji odsek s svojim političnim birojem (uradom), ki je vtelesno strankino vodstvo in ki ga vodi Stalin. Vzporedno s strankino organizacijo je zgrajena državna organizacija.

S pomočjo svoje organizacije obvladujejo boljševiki, ki so kakor rečeno velika manjšina, celo razsežno Rusijo z njenim ogromnim prebivalstvom. Poleg strankine organizacije je drugi neogibni steber njihove moči rdeča armada. Ta armada, ki je najmodernejše oborožena in opremljena, šteje 562.000 tisoč mož, h katerim je še treba prišteti nad 300.000 mož teritorialnih (ozemskih) sestav. Cela stalna armada torej šteje okoli 1 milijon oboroženih mož. Njeno rezervo tvorijo vsi proletari, ki so od 18. do 50. leta zavezani vojaški dolžnosti. Tako ob-

vladuje boljševiška stranka Rusijo. Njena vlada je najnasilnejša, ki je mogoča. O kakšni svobodi ni niti sledu, vselej in povsod samo strahovanje in nasilje. Prenapolnjene ječe so najboljši dokaz za razmere, ki vladajo v Rusiji. Niti z Bogom obče vati v molitvi in bogoslužju ni človeku svobodno, verske in cerkvene organizacije so visoko obdačene, svotega premoženja oropane in kruto preganjane. Vlada podpira brezboštvo, ki se v njem vzgaja ruska mladina.

Z neprimernim nasiljem se tudi izvaja petletni Stalinov gospodarski načrt. V industriji znaša na Ruskem delovni čas 8, ponekod celo 7 ur. Delavci pa delajo po 4 do 6 ur na teden več, in sicer v prid pjetiletke. Komunistični zaupniki se namreč v vseh podjetjih z vsemi silami zavzemajo za to, da delavci sklenejo po 4 do 6 prostovoljnih nadur na teden ter da se za te nadure odpovedo vsaki plači. Tako mora ubogi ruski delavec garati, se mučiti, trpeti, stradati, hoditi raztrgan in razcapan samo za to, da se izvrši komunistični program. Ne sme niti vprašati, ali je ta načrt v prid delavskemu stanu, ruskemu narodu in državi, samo delati, trpeti in gladovati more in mora komunističnim načelom na ljubo.

V Rusiji vladajo, kar se tiče prehrane prebivalstva, takšne in še hujše

razmere, kakor so vladale v drugih evropskih državah za časa svetovne vojne. Ljudje dobivajo živila, in sicer vsa živila samo na karte, in še to, kar dobijo, je slabo. Kar je boljše, se določi za izvoz iz države. Največ je Rusija že od nekdaj izvažala poljedelskih proizvodov, zlasti žita. Izvoz žita je znašal v vrednosti: 1913 leta 594 milijonov zlatih rubljev, 1923 leta 107 milijonov zlatih rubljev, 1924 leta 145 milijonov, 1925 leta 51 milijonov, 1926 leta 94 milijonov, 1926/27 leta 200 milijonov, 1927/28 leta 23 milijonov zlatih rubljev. Kakor se vidi iz teh števil, je poljedelska proizvodnja v Rusiji strašno padla ter daleč zaostaja za ono pred svetovno vojno. Boljševiki bi radi izvoz žita dvignili, da bi dobili denar za svojo državo, ker denarja pogošajo na vseh koncih in krajih. In kako bi boljševiško agitacijo po raznih, skoro vseh državah Evrope in po svetu plačali, če ni denarja? Zato so kmetu vzeli zemljo ter ga napravili za delavca v državnih žitnih fabrikah, samo da bi se pridelalo več žita za izvoz. Veliko vprašanje je, ali bodo boljševiki to dosegli. Verjetnejše in skoro gotovo je, da se to ne bo zgodilo. Rusko ljudstvo, ruski delavec, ruski kmet pa se mora žrtvovati, mora se mučiti in mora gladovati za izvršitev komunističnih načel in načrtov.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Avstrijski kancelar zopet potuje. — Avstrijski kancelar dr. Schober se je mudil v Budimpešti. Posledica tega obiska bo posebna pogodba glede gospodarskega sodelovanja med Avstrijo in Madžarsko. Kakor razglasa časopisje, je prejel dr. Schober povabilo za obisk Prage in Varšave.

Bolgarski ministrski predsednik Ljapčev je bil sprejet na potovanju skozi Madžarsko od ogrskega regenta Hortyja v Budimpešti. Obisk je imel le zasebni značaj.

Prekinitev pogajanj za izpraznitev Porenja. Francozi so bili pripravljeni, da bi izpraznili nemško Posaarje predčasno in so že bila uvedena tozadevna pogajanja med Francijo in Nemčijo. Francoska vlada poudarja, da so se pogajanja začela na njeno pobudo in da je njen predlog, da se Posaarje izprazni pred določenim rokom in brez plebiscita, ki bi na vsak način pomenil gospodarsko škodo za Posaarje, zaslužil, da Nemčija uvaža nekoliko tudi francoske industrijske koristi, ki so se tekom 10 let zasedbe uveljavile na posaarskem ozemlju. Francija mora naravno zaščititi uložke svojega kapitala kakor tudi trgovske zveze, ki so se razvile med zapadnimi deli Francije in Posaarjem, ki je postalo važen odjemalec za francoske pridelke in narobe. Ker se je nemška vlada postavila na neomajno stališče, da o francoskih predlogih sploh ne razpravljati, sta obe delegaciji uvideli, da bi bilo brezpredmetno nadaljevati pogajanja in da bi bilo za obe stranki boljše, ako se za nekaj časa vrnete domov, da vprašate za svet vsaka svojo vlado. Francoska vlada ni zaprla vrat za nadaljevanje pogajanj in čaka novih predlogov od nemške strani. Seveda pričakuje, da bo našla njena dobra volja, da pred letom 1935 izprazni Posaarje, tudi dobrohoten odmev na nemški strani, ki bo olajšal nalogo delegacij, kadar se zopet sestanejo.

Nemci proti lastnim ljudem v Porenju. Kakor znano, so zapustile francoske čete letos 1. julija po desetletni zasedbi Porenje. Odkar so ostavili nemško ozemlje Francozi, so se pričeli nemški nacionalisti znašati z vso srditostjo nad onimi Nemci, ki so bili v dobi zasedbe prijazni s francoskim vojaštvom. Mnogim takim prijateljem Francozov so razbili šipe pohištvo in uničili vse, kar jim je prišlo pod roke.

Kaj bo z Indijo? Že dolgo ni bilo slišati kaj posebnega iz razburkané Indije. Kakor je razvidno iz poročil angleških časopisov, bo postala Indija na letošnji londonski konferenci dominijon.

Egipt se punja. Egiptanski nacionalisti, kojih voditelj je bivši ministrski predsednik Nahas paša, so začeli prirejati protestna zborovanja proti ukinitvi parlamenta. Na enem takem zborovanju je došlo do spopada med demonstranti ter vojaštvom.

V NAŠI DRŽAVI.

Spremenjen zakon o ljudskih šolah. Na predlog prosvetnega ministra v sporazumu s predsednikom vlade je Nj. Vel. kralj podpisal zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovnih šolah. Najvažnejša je sprememba § 43, ki se tiče verskega pouka. Prej je ta člen določal, da verouk poučujejo ali duhovniki ali pa učitelji dotične veroizpovedi kakor pač že starši. Sedaj pa določa novi člen to-le: Verouk poučujejo pri pripadnikih svoje vere krajevni duhovniki ali njihovi duhovni namestniki. Predloži jih pristojna verska oblast banski upravi radi imenovanja ali nameščenja. Dotična občina jim more dati gotovo nagrado. Morajo biti državljani kraljevine Jugoslavije. Če so službeno ali drugače ovirani, jih mora zamenjati učitelj te šole, ako je njihove vere. Na predlog pristojne verske oblasti more ta zamenja biti tudi stalna. Ako se pristojna verska oblast ne pobriga za verski pouk, bo izdala potrebne določbe banska uprava in prosvetno ministrstvo. Morejo se tudi nastaviti posebni veroučitelji v šolah, kjer bi imeli najmanj 20 ur na teden, če je najmanj 20 učencev v vsakem razredu ali oddelku. Postavlja jih prosvetni minister iz vrst kandidatov, ki so dovršili bogoslovne nauke in ki jih je predložila cerkvena oblast. Učni načrt in program o veronauku predpisuje prosvetni minister v sporazu-

mu z vrhovnim predstavništvom dotične veroizpovedi za kraljevino Jugoslavijo (za katoličane: predsedstvo škofovskih konferenc). Enkrat na leto predstavnik pristojne verske oblasti more nadzorovati izvršitev verskega pouka. — K členu 68, ki določa, da učenci ne smejo biti člani društev na verski podstavi, se je dodal ta-le nov odstavek: Izven šole učenci osnovnih šol morejo biti člani verskih društev svoje verske zajednice. Kar se tiče zasebnih učiteljskih in veljavnosti na njih napravljenih izpitov, določa nov odstavek k členu 71: Po predlogu odposlancev prosvetnega ministrstva, ki so prisostvovali diplomskemu učiteljskemu izpitu na zasebnih učiteljskih, bo prosvetni minister nostrificiral (potrdil) diplome (izpričevala) tudi učiteljskim kandidatom s teh šol. Kandidat s takšnim spričevalom more biti nastavljen za učitelja državne osnovne šole. K 5. odstavku člena 78. se dostavi: Učitelji morajo voditi ob dnevi, ki jih odredi minister za prosveto, otroke k službi božji. To bo prosvetni minister odredil v sporazumu s predstavniki vseh priznanih veroizpovedi (za katoličane: s predsedstvom škofovskih konferenc) in v soglasju s predsednikom ministrskega sveta. — Kar se tiče nadzora šolskega upravitelja nad delovanjem in vedenjem učiteljev in veroučiteljev (odstavek 6, člen 114), določa nov odstavek: Ta nadzor se ne nanaša na sam verski pouk. K čl. 156 in 157, ki govorita o zasebnih kulturno-prosvetnih ustanovah in društvih, je dodan nov odstavek, ki določa, da se te odredbe ne nanašajo na verska društva.

Čitatic „Slov. Gospodarja“!